

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJA**

TEISINIO REGULIAVIMO STEBĖSENOS PAŽYMA

2018 m. sausio 25 d. Nr. D5-29

Teisinio reguliavimo, kurio stebėseną atlikta, sritis (visuomeniniai santykiai, kuriems skirtas teisinis reguliavimas, kurio stebėseną atlikta):

Praktinių įgūdžių įgijimo sudarant savanoriškos praktikos sutartis teisinis reguliavimas bei asmenų, įgyjančių praktinių įgūdžių pagal savanoriškos praktikos sutartis, teisinė apsauga.

Teisės aktai, nustatantys teisinį reguliavimą, kurio stebėseną atlikta:

Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymo (toliau – Užimtumo rėmimo įstatymas) 34¹ straipsnis, Savanoriškos praktikos atlikimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2015 m. sausio 13 d. įsakymu Nr. A1-13 „Dėl Savanoriškos praktikos atlikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Aprašas Nr. 1).

Nuo 2017 m. liepos 1 d. Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo (toliau – Užimtumo įstatymas) 10 straipsnis, Savanoriškos praktikos atlikimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2016 m. spalio 24 d. įsakymu Nr. A1-573 „Dėl savanoriškos praktikos atlikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Aprašas Nr. 2).

Nustatant teisinį reguliavimą, kurio stebėseną atlikta, planuoti tikslai ir padariniai:

Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymo 22 straipsnio pakeitimo ir papildymo ir Įstatymo papildymo 26¹ straipsniu įstatymo projekto Nr. XIIP-789 (vėlesnis projekto variantas – Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymo Nr. X-694 1, 2, 3, 13, 23, 24, 26, 29, 32 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 26¹, 34¹ straipsniais ir priedu įstatymo projektas) (toliau – Įstatymo projektas) aiškinamajame rašte buvo nurodytas Įstatymo projekto tikslas ir teigiami padariniai:

Įstatymo projekto tikslas – sudaryti sąlygas jauniems asmenims nuo 16 iki 29 metų įgyti praktinių įgūdžių savarankiškai sudarant dvišales sutartis su juridiniu asmeniu, užtikrinti jaunų asmenų, savarankiškai įgyjančių praktinių įgūdžių, teisinę apsaugą.

Įstatymo projekto aiškinamajame rašte numatyti teigiami padariniai:

1. Sudarytos galimybės didesniai skaičiui jaunų asmenų įgyti tam tikrus praktinius įgūdžius darbo rinkoje, leis darbdaviams lengviau rasti reikalingus ir apmokytus darbuotojus.

2. Skatinamas jaunimo užimtumas bei didinami jaunų asmenų praktiniai įgūdžiai, kurie palengvins ne tik darbo paiešką, bet ir sėkmingą integravimąsi į darbo rinką.

Faktiniai teisinio reguliavimo padariniai ir jų įvertinimas (teisinio reguliavimo sukelti teigiami ir neigiami padariniai (atsižvelgiant į asmenų pateiktus pasiūlymus dėl teisinio reguliavimo), faktinių padarinių atitiktis nustatant teisinį reguliavimą planuotiems tikslams ir padariniams, jeigu kilo neigiamų padarinių – būdai, kaip juos pašalinti, ir kita):

Atliekant savanoriškos praktikos įgyvendinimo stebėseną nuo 2017 m. sausio 1 d. iki gruodžio 31 d. buvo vertinama:

1. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Fondo valdyba) pateikta informacija apie Fondo valdybos teritoriniam skyriui įmonių, įstaigų, organizacijų ar kitų struktūrinių organizacijų (toliau – įmonės) pateiktus duomenis apie asmens savanoriškos praktikos pradžią ir pabaigą. Įmonės Fondo valdybos teritoriniam skyriui informaciją apie savanoriškos praktikos pradžią ir pabaigą: teikė vadovaudamosi Užimtumo rėmimo įstatymo 34¹ straipsnio 3 dalimi (iki 2017 m. liepos 1 d.), Užimtumo įstatymo 10 straipsnio 3 dalimi (po 2017 m. liepos 1 d.).

Fondo valdybos pateiktais duomenimis per analizuojamą laikotarpį iš 626 įmonių gauti 1854 pranešimai apie asmens savanoriškos praktikos pradžią, iš jų 1094 moterys (59 proc.), 1446 (78 proc.) asmenys iki 24 metų ir 408 (22 proc.) asmenys nuo 25 iki 29 metų.

1825 asmenys savanorišką praktiką atliko vieną kartą per metus, o 29 asmenys daugiau nei 1 kartą. Vidutinė savanoriškos praktikos trukmė – 38 kalendorinės dienos.

Pažymėtina, kad pasibaigus savanoriškai praktikai pas tą patį darbdavį pasiliko dirbti 526 asmenys, t. y. 30 proc. nuo visų savanorišką praktiką atlikusių asmenų.

2017 m. praktiką atliko 281 asmeniu (arba 18 procentų) daugiau nei 2016 metais.

Per analizuojamą laikotarpį daugiausiai asmenų atliko savanorišką praktiką šiose įmonėse: AB SEB bankas (69 asm.), VšĮ Klaipėdos universitetinė ligoninė (42 asm.), "SWEDBANK", AB (39 asm.), UAB „THERMO FISHER SCIENTIFIC BALTICS“ (27 asm.), Telia Lietuva, AB (26 asm.), LR Generalinė prokuratūra (26 asm.), VšĮ Vilniaus miesto klinikinė ligoninė (23 asm.).

Savanorišką praktika asmenys atliko įvairių ekonominės veiklos rūšių įmonėse, nemažai jų yra sveikatos apsaugos įstaigos (per 50 įstaigų), bankai, teisinės paslaugas teikiančios įmonės.

2. Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Lietuvos darbo birža) pateikta informacija apie teritorinėje darbo biržoje registruotus asmenis, kurie atliko savanorišką praktiką. Vadovaujantis Aprašo Nr. 1 ir Aprašo Nr. 2 6 punktu, teritorinėje darbo biržoje registruotas savanorišką praktiką pageidaujantis atlikti asmuo, prieš pradėdamas atlikti savanorišką praktiką arba ne vėliau nei per 5 darbo dienas nuo savanoriškos praktikos atlikimo pradžios, su teritorinės darbo biržos specialistu patikslina individualų užimtumo veiklos planą (kai atlikti savanorišką praktiką pageidauja bedarbiai) arba šios priemonės įgyvendinimas numatomas Darbo ieškančio asmens apsilankymų kortelėje (kai atlikti savanorišką praktiką pageidauja kiti darbo ieškantys asmenys, registruoti teritorinėje darbo biržoje, su kuriais individualus užimtumo veiklos planas nesudaromas).

Lietuvos darbo biržos duomenimis per analizuojamą laikotarpį savanorišką praktiką atliko 207 teritorinėse darbo biržose registruoti asmenys, iš jų 128 moterys (62 proc.), 126 (61 proc.) asmenys nuo 25 iki 29 metų. Daugiau nei vieną kartą savanorišką praktiką atliko 3 asmenys. Vidutinė savanoriškos praktikos trukmė – 47 kalendorinės dienos

Po savanoriškos praktikos atlikimo įsidarbino 67,6 proc. (140 asmenų), iš jų 35,7 proc. (50 asmenų) tose įmonėse, kuriose buvo atliekama praktika. Daugiausiai po savanoriškos praktikos įsidarbino šiose įmonėse: UAB „Alantas“, AB „Swedbank“, Panevėžio apskrities valstybinė mokesčių inspekcija, UAB „Alna Software“, UAB „IAMUS inovacijos“, UAB „Kontrus“, UAB „OK transportas“, UAB „SSF“, Danske Bank A/S Lietuvos filialas, Danutės Varanavičienės įmonė.

2017 m. Lietuvos darbo biržos duomenimis savanorišką praktiką atliko 45 asmenimis (arba 22 proc.) daugiau nei 2016 metais.

Teigiami teisinio reguliavimo padariniai:

1) jaunimas motyvuotas įgyti trūkstamus darbinius įgūdžius tiesiogiai pas darbdavį – 93 proc. savanorišką praktiką atlikusių asmenų nebuvo registruoti teritorinėje darbo biržoje.

2) įgyti praktiniai įgūdžiai neįforminus darbo teisinių santykių, t.y. suteikta pagalba įsidarbinant – Lietuvos darbo biržos duomenimis po savanoriškos praktikos atlikimo 67,6 proc. savanorišką praktiką atlikusių asmenų įsidarbino, iš jų 35,7 proc. tose pačiose įmonėse;

3) platus pritaikymas – savanoriška praktika buvo atliekama 626 įvairių ekonominės veiklos rūšių įmonėse, organizacijose ir valstybinėse įstaigose;

Teisinio reguliavimo reikalingumo, pakankamumo ir efektyvumo įvertinimas:

Užimtumo rėmimo įstatymu (iki 2017 m. liepos 1 d.) ir Užimtumo įstatymu (nuo 2017 m. liepos 1 d.) buvo sudaryta galimybė jauniems asmenims nuo 16 iki 29 metų amžiaus, sudarius savanoriškos praktikos sutartį, įgyti praktinių įgūdžių darbo vietoje.

Siekiant užtikrinti, kad sudarant savanoriškos praktikos sutartis būtų išvengta piktnaudžiavimo, Užimtumo rėmimo įstatyme (34¹ straipsnio 7 dalis) ir Užimtumo įstatyme (10 straipsnio 7 dalis) nustatyta, kad savanorišką praktiką atliekančio asmens savanoriškos praktikos sutarties terminas arba bendras savanoriškos praktikos sutarčių terminas negali būti ilgesnis kaip 2 mėnesiai per kalendorinius metus. Kartu nustatyta, kad asmuo gali sudaryti savanoriškos praktikos sutartį ne daugiau kaip 3 kartus, o bendras jo sudarytų savanoriškos praktikos sutarčių terminas negali būti ilgesnis kaip 6 mėnesiai. Asmuo tuo pačiu metu atlikti savanorišką praktiką gali ne daugiau kaip pagal vieną savanoriškos praktikos sutartį. Savanoriškos praktikos sutartis su ta pačia įmone gali būti sudaroma ne daugiau kaip vieną kartą.

Asmenys savanoriškos praktikos sutarties galiojimo laikotarpiu yra draudžiami sveikatos bei nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialiniu draudimu valstybės lėšomis. Šiam aukščiau paminėtam asmenų draudimui papildomų valstybės biudžeto lėšų reikia priklausomai nuo savanorišką praktiką atliekančių asmenų, kurie nėra registruoti teritorinėje darbo biržoje, skaičiaus. Tačiau jaunimo užimtumo ir jų integracijos į darbo rinką skatinimas bei valstybės investicija į jaunų asmenų sveikatos bei nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinį draudimą, turi teigiamos įtakos, nes didesnis asmenų užimtumas mažina socialinę atskirtį.

Teritorinėse darbo biržose bedarbiais įsiregistravę asmenys, atlikdami savanorišką praktiką, nepraranda bedarbio statuso ir gauna piniginę socialinę paramą (socialinės pašalpos ir būsto šildymo, karšto ir geriamojo vandens išlaidų kompensacijų), todėl yra suinteresuoti, nors ir neatlygintinai, atliekant savanorišką praktiką, įgyti praktinių įgūdžių. Pažymėtina, kad beveik trečdalis (35,7 procentai) teritorinėje darbo biržoje registruotų savanorišką praktiką atlikusių asmenų įsidarbino savanoriškos praktikos atlikimo vietose, o iš savanorišką praktiką atlikusių teritorinėje darbo biržoje neregistruotų asmenų pas tą patį darbdavį liko dirbti 30 proc., be to, Lietuvos darbo biržos duomenimis 67,6 proc. asmenų po savanoriškos praktikos pasiliko dirbti ar įsidarbino kitose įmonėse. Todėl manytina, kad praktinių įgūdžių įgijimas sudarant savanoriškos praktikos sutartis yra efektyvi asmenų iki 29 metų praktinių įgūdžių įgijimo tiesiogiai darbo vietoje priemonė.

Pažymėtina, kad Užimtumo rėmimo įstatyme buvo numatytos dvi panašios užimtumo rėmimo priemonės, pagal kurias asmenys iki 29 metų gali įgyti praktinių įgūdžių: aktyvios darbo rinkos politikos priemonė – darbo įgūdžių įgijimo sutartis ir savanoriška praktika. Pagrindiniai sudaromų savanoriškos praktikos ir darbo įgūdžių įgijimo sutarčių skirtumai buvo šių sutarčių terminas, sutarties šalys ir savanorišką praktiką atliekančių asmenų draudimas.

Įvertinus savanoriškos praktikos ir darbo įgūdžių įgijimo sutarties teisinį reguliavimą, efektyvumą ir dalyvių skaičius, Užimtumo įstatyme buvo atsisakyta aktyvios darbo rinkos politikos priemonės – darbo įgūdžių įgijimo sutartis. Lietuvos darbo biržos duomenimis per 2017 m. pirmąjį pusmetį darbo įgūdžių įgijimo sutartis buvo sudarę tik 44 bedarbiai, o savanoriškos praktikos sutartis trečdaliu daugiau, t.y. 121 bedarbis.

Užimtumo rėmimo įstatyme buvo numatyta, kad savanoriškos praktikos sutarčių skaičius įmonėje negali viršyti 10 procentų visų įmonės darbo vietų (pareigybės) skaičiaus. Esant tokiam savanoriškos praktikos teisiniam reglamentavimui, mažos ar siauresnės specializacijos įmonės, turinčios, pavyzdžiui, tik 8 darbuotojus, tačiau norinčios ir galinčios sudaryti savanoriškos praktikos sutartis, nepatekdavo į savanoriškos praktikos taikymo reguliavimą ir asmenys su tokiomis įmonėmis neturėjo galimybės sudaryti savanoriškos praktikos sutarčių. Todėl Užimtumo įstatyme nustatyta, kad savanoriškos praktikos sutarčių skaičius įmonėje negali viršyti 10 procentų visų įmonės darbuotojų skaičiaus, o jeigu įmonėje yra mažiau kaip 10 darbuotojų, toje įmonėje negali būti sudaryta ir galioti daugiau kaip viena savanoriškos praktikos sutartis.

Taip pat Užimtumo įstatyme atsisakyta ribojimo, asmenims sudaryti savanoriškos praktikos sutartis su juridiniais asmenimis, kurie per paskutinius 12 mėnesių nutraukė darbo sutartis su daugiau nei dešimtadaliu darbuotojų. Šis ribojimas nebuvo aiškiai teisiškai apibrėžtas (įskaitomi ir darbo sutarties nutraukimai suėjus terminui, darbo sutarties nutraukimai darbuotojo pareiškimu ar šalių susitarimu).

Be to, Užimtumo įstatyme nustatyta, kad Fondo valdybos teritorinis skyrius, kurį įmonė informuoja apie savanoriškos praktikos pradžią ir pabaigą, vykdys savanoriškos praktikos sutartims keliamų reikalavimų laikymosi kontrolę.

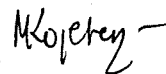
Apraše Nr. 2 atsisakyta pridėtinės vertės nekuriančios nuostatos, kad savanoriškai praktikai pasibaigus teritorinėje darbo biržoje registruoti asmenys atliktos savanoriškos praktikos įvertinimo kopiją pateikia teritorinei darbo biržai.

Išvada dėl reikalingumo keisti teisinį reguliavimą ar jo atsisakyti:

Įvertinus Užimtumo rėmimo įstatyme nustatytą savanoriškos praktikos teisinį reguliavimą ir jo sukeltus neigiamus padarinius, Užimtumo įstatyme buvo atlikti pakeitimai ir patobulintas savanoriškos praktikos teisinis reguliavimas. Be to, numatyta, kad Fondo valdybos teritoriniai skyriai vykdys savanoriškos praktikos sutartims keliamų reikalavimų laikymosi kontrolę.

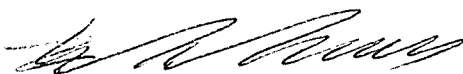
Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytus savanoriškos praktikos teisinio reguliavimo pakeitimus, darytina išvada, kad Užimtumo įstatyme savanoriškos praktikos teisinis reguliavimas yra tinkamas ir efektyvus. Todėl siūloma Užimtumo įstatymo 10 straipsnio (savanoriška praktika) įgyvendinimo stebėsenos nevykdyti.

Darbo departamento Darbo rinkos skyriaus patarėja

Milda Kojelienė

Darbo departamento direktorius

Kęstutis Zaura